

Grzegorz Sudół,
*Rola miłości w życiu indywidualnym i społecznym w
świecie nauczania papieża Jana Pawła II,*
Biblos, Kraków 2016, s. 383.

W życiu codziennym doświadczamy zwykle zewnętrznej strony życia społecznego. Jako jego uczestnicy stykamy się z instytucjami rozumianymi jako obiektywnie istniejące twory społeczne. Doświadczamy autorytetu władzy. Kierujemy się regułami aktualnie obowiązującego prawa.

Nie należy jednak zapominać, że posiada ono również bardziej subtelną i trudniejszą do uchwycenia dymensję. U jego podstaw znajduje się kultura wyrażająca się w wartościach, normach i wzorach postępowania. Wydaje się, że ten właśnie wymiar ma decydujące znaczenie dla życia społecznego. Determinuje bowiem wspomniany wymiar zewnętrzny. To właśnie od kulturowanych w społeczeństwie wartości zależy utrzymanie obowiązującego porządku instytucjonalnego, zewnętrznego, prawnego. W sytuacji przemian w tym wymiarze modyfikacjom ulec musi porządek wewnętrzny.

Poszukując potwierdzenia tej tezy na polu katolickiej nauki społecznej, zwróćmy uwagę na nauczanie Jana XXIII. Papież w swojej encyklice *Pacem in terris* koncentruje się na zagadnieniu pokoju poczynając od ludzkiego serca i zwykłych relacji międzyludzkich aż po relacje między państwami w skali globalnej. Zgodnie z misją Kościoła w świecie, zwraca uwagę przede wszystkim na kulturowy wymiar życia społecznego. Akcentuje, że podstawą pokoju są wartości: prawda, sprawiedliwość, miłość i wolność. Wartości te stanowią aksjologiczną infrastrukturę pokoju. Są właściwą podstawą pokojowych relacji społecznych, poczynając od podstawowych relacji międzyludzkich a na relacjach między państwami w skali ogólnoswiatowej kończąc. Papież postuluje stworzenie pewnego rodzaju władzy światowej, międzynarodowej instytucji akceptowanej przez wszystkich, która zapewni pokojowe rozwiązywanie sporów między państwami. Te ważne działania i inicjatywy są jednak wtórne w stosunku do wartości, na które wskazuje papież.

Inną ilustracją związku między kulturowym a instytucjonalnym wymiarem życia społecznego jest kształtowanie się w społeczeństwach struktur grzechu. Zwraca na nie uwagę Jan Paweł II w swojej encyklice *Sollicitudo rei socialis*. Grzeszne struktury w postaci niesprawiedliwego prawa, polityki nierealizującej dobro wspólne, alienujące się struktury władzy skupione na sobie i oderwane od społeczeństwa i życiowych problemów obywateli, mają swoje źródło w grzechach poszczególnych

osób. Warto zwrócić uwagę na to, że każdy grzech ma wymiar społeczny ze względu na społeczny wymiar natury ludzkiej i nadprzyrodzoną oraz moralną jedność wspólnoty Kościoła. Społeczny wymiar mają grzechy przeciw sprawiedliwości i miłości, one godzą w dobro bliźniego w sposób bardziej widoczny. Społeczny charakter mają grzechy polityków i tych wszystkich, którzy są odpowiedzialni za realizację dobra wspólnego społeczeństwa. Moralna kondycja całego społeczeństwa szczególnie jego elit z pewnością ma wpływ na funkcjonowanie instytucjonalnej sfery życia społecznego. Ma ona wpływ na tworzone prawo, przestrzeganie porządku społecznego, ma wpływ na jakość państwa, w którym żyją wszyscy obywatele.

Właśnie na ten ważny - kulturowy wymiar życia społecznego zwrócił uwagę Grzegorz Sudoł, w swojej książce: „Rola miłości w życiu indywidualnym i społecznym w świetle nauczania papieża Jana Pawła II”. Kościół w swoim posłannictwie odnosi się do moralnego wymiaru życia społecznego. Temat podjęty przez autora mieści się właśnie w tym moralnym i kulturowym wymiarze.

W lekturze publikacji należy najpierw zwrócić uwagę na jej walory. Praca wypełnia lukę w opracowaniach z zakresu katolickiej nauki społecznej na temat roli miłości w życiu indywidualnym i społecznym. Oparta jest na nauczaniu społecznym Jana Pawła II. Praca prezentuje kolejny obszar papieskiego nauczania, pozwala wnikliwiej poznać jego przesłanie. Jest sposobem przybliżenia się do jego sposobu myślenia i postrzegania ważnych problemów w życiu indywidualnym i społecznym. Pomaga odkrywać pontyfikat wielkiego Papieża, co jest ciągle aktualnym zadaniem dla wspólnoty Kościoła, szczególnie Kościoła w Polsce. Praca jest obszerna (s. 383) i szeroko wyświetla zagadnienie miłości w nauczaniu Jana Pawła II. Autor przywołuje wiele zagadnień mających na celu ukazanie roli miłości w życiu indywidualnym i społecznym. Rozprawa jest dobrze udokumentowana. Bibliografia zawiera pozycje mieszczące się na 72 stronach. Samo nauczanie Jana Pawła II, traktowane jako źródło pracy, obejmuje 49 stron bibliografii. Świadczy to o wnikliwej kwerendzie, jakiej musiał dokonać Autor w trakcie przygotowywania pracy. W pracy zwrócono uwagę na kulturowy i moralny wymiar życia społecznego.

Nie można pominąć uwag krytycznych nasuwających się w trakcie lektury książki. Autor mógłby lepiej rozgraniczać podejmowane w pracy tematy. Przede wszystkim te związane bezpośrednio z miłością. W trakcie lektury można odnieść wrażenie, że w poszczególnych rozdziałach nieustannie wraca do tych samych zagadnień. Nie prezentuje dorobku naukowego w analizowanym temacie: nie przedstawia artykułów lub pozycji książkowych na temat miłości w nauczaniu Jana Pawła II. Jak już wspomniano, książka wypełnia pewną lukę. Nie znaczy to jednak, by nikt nie próbował opisywać tego obszaru. W strukturze pracy zabrakło praktycznego wymiaru analizowanego zagadnienia. Gdzie wychowywać do miłości? Jaką rolę w kształtowaniu postaw miłości i miłosierdzie odgrywa rodzina, szkoła, społeczności lokalne? Jaka jest w tym dziele rola Kościoła? Porządkując bibliografię, autor uszeregował ją alfabetycznie. Wydaje się, że bardziej właściwe byłoby uporządkowanie jej w porządku chronologicznym. Dzięki temu można łatwiej uchwycić ewolucję oraz cią-

głość i zmienność nauczania papieskiego. Partie tekstu przeładowane są tematami. Prezentuje się wiele zagadnień, którym trochę brakuje myśli przewodniej łączącej wiele elementów w spójną całość. Autor słabo sygnalizuje na początku jednostek, jakie zagadnienia będą podejmowane w poszczególnych rozdziałach i paragrafach. Lepsze mogłyby być również zakończenia i podsumowania każdej jednostki zbierające główne wnioski, do których autor doszedł w trakcie analizowania zagadnień w poszczególnych częściach publikacji.

W trakcie lektury rodzą się pytania, które mogą być inspiracją do dalszych poszukiwań w obszarze, którym zajął się Autor. Przede wszystkim, jaka jest relacja między miłością a sprawiedliwością w nauczaniu Jana Pawła II? Jak do nauczania Jana Pawła II na temat roli miłości w nauczaniu indywidualnym i społecznym odnosi się nauczanie Benedykta XVI w encyklice *Deus caritas est i Caritas in veritate*? W jaki sposób praktycznie urzeczywistnić postulatory formułowane przez Jana Pawła II. Jak budować cywilizację miłości?

Grzegorz Sudoł opublikował ciekawą książkę opartą na bogatej bazie źródłowej oraz przy wykorzystaniu szerokiej literatury. Praca umożliwia przybliżenie się do pontyfikatu Jana Pawła II, który dla nas wszystkich jest zadaniem domagającym się realizacji w XXI wieku.

Ks. Wiesław Łużyński
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Toruń